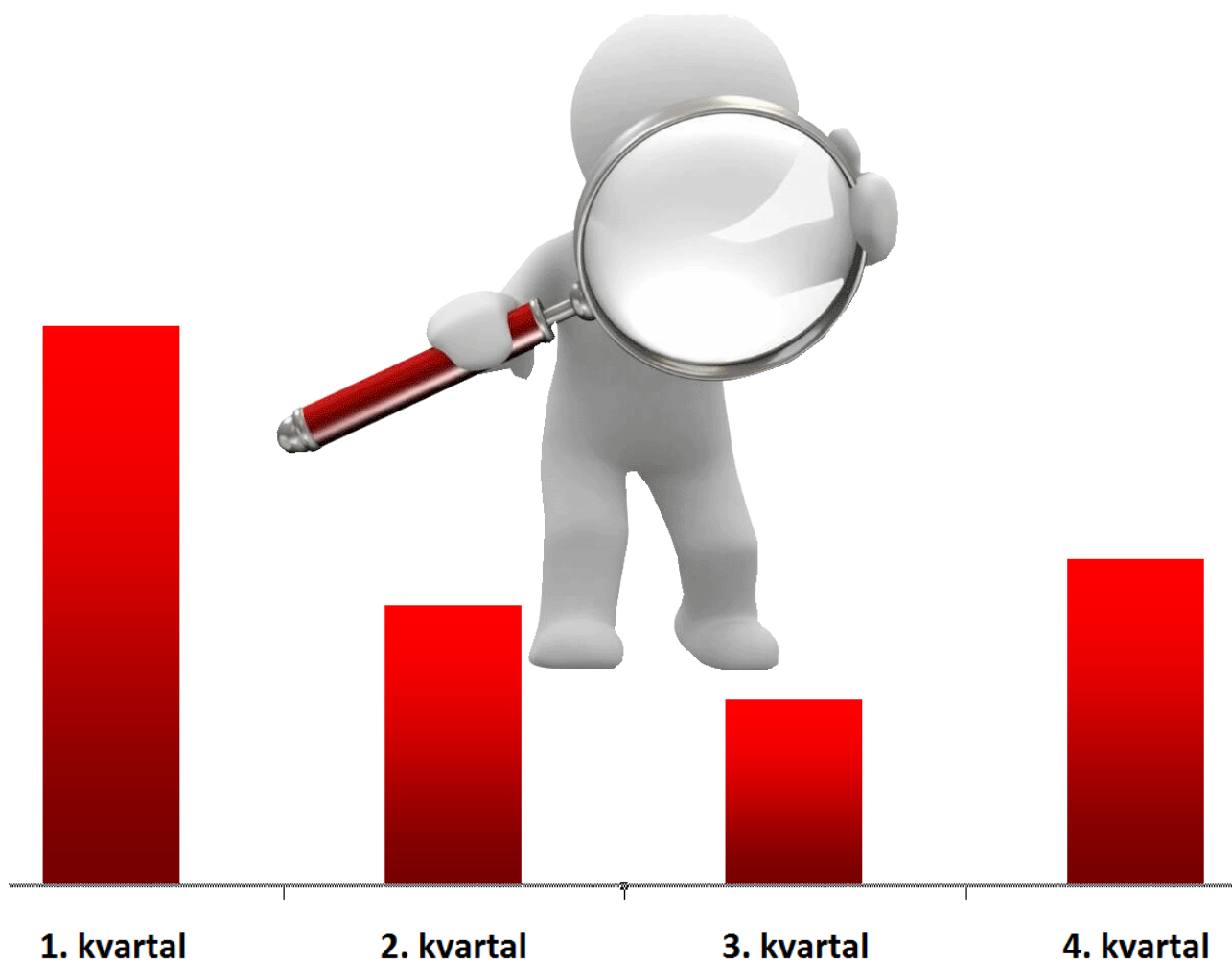

BRANCHEFORENINGEN

**DANSKE
BYGGECENTRE**

Øjebliksbillede

3. kvartal 2014

DB Øjebliksbillede for 3. kvartal 2014

Introduktion

3. kvartal har ligesom de foregående kvartaler været præget af ekstrem lav vækst i alle dele af økonomien. BNP-væksten var næsten ikke eksisterende i 3. kvartal. Det samme gælder renteniveauet og inflationen, som begge dele er meget tæt på nul.

Udviklingen i byggecentrenes salg er utilfredsstillende i lyset af, at Boligjobordningens udfasning bør have medført ekstraordinær høj omsætning i 3. kvartal, hvilket ikke er tilfældet. Omsætningen i 3. kvartal var således på niveau med samme kvartal sidste år. I forhold til 2. kvartal i år faldt den samlede omsætning med knap 200 millioner.

Et positivt element i 3. kvartal er at antallet af påbegyndte byggerier er steget ganske markant i 3. kvartal, ligesom at antallet af konkurser er faldet til det laveste niveau i meget lang tid.

I lyset af, at væksten i samfundsøkonomien generelt er forsvundet, er det også positivt, at beskæftigelsen i byggeriet efterhånden har stabiliseret sig. Om end på et niveau, der lader noget tilbage at ønske sig. Samtidig er det positivt at se, at der er fremgang i beskæftigelsen i de traditionelle håndværksfag, eksempelvis inden for murer- og tømrerbranchen.

Den positive udvikling har dog endnu ikke forplantet sig i virksomhedernes forventninger til det kommende år. Forventningerne er således negative, i særdeleshed til ordrebeholdningen. Dette kan formentligt tilskrives regeringens beslutning om ikke at videreføre Boligjobordningen på finansloven for 2015, hvilket må formodes at have en væsentlig negativ effekt på byggeriets omsætning.

Dansk økonomi

Som vi skrev i Øjeblikkbilledet for 2. kvartal, er der ikke udsigt til et prangende 2014 i forhold til nationaløkonomien. Således steg væksten i 3. kvartal kun med 0,5% siden 2. kvartal. Samlet ser det ud til at de Økonomiske Vismænds vurdering af BNP-væksten på 0,5% for 2014 kommer til at holde stik. Det betyder samtidig at regeringens vurdering på 1,5% vitterligt var en anelse for optimistisk.

Når det ikke går synderligt bedre i 3. kvartal skyldes det fortsat, at udviklingen også går trægt i landene omkring Danmark. Samlet set var væksten i EU (Euro28) på 0,3%. Nogenlunde det samme som for 2. kvartal, hvor væksten var på 0,2%. I landene som vi handler mest med, Tyskland, Storbritannien og Sverige¹ var væksten henholdsvis på 0,1%, 0,2%, så tendensen også er ekstrem lav vækst.

Det andet problem er, at danskerne stadig er påpasselige med at bruge penge på forbrug. Ifølge Danmarks Statistik faldt privatforbruget med 0,6% i 3. kvartal, og forventningen til 2014 er nedjusteret fra 1,7% til en vækst på 1,1%. Det slår også igennem i importen, som er faldet med 0,3% siden 2. kvartal. Eksporten faldt med 0,2%.

Der har været en stigning på 0,3% i boligbyggeriet ift. 2. kvartal. Skønnet for 2014 er en vækst på 4,4%. Det er en stigning på 1,1 procentpoint i forhold til forventningerne fra 2. kvartal.

Danmarks nationalregnskab										
	2013				2014	2014	2012	2013	2014*	2015*
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	2. kv.	3. kv.				
	----- realvækst i forhold til kv. før, pct.-----									
BNP	0,3	-0,7	0,7	0,2	0,1	0,5	-0,4	0,4	0,5	1,5
Privat forbrug	0,4	-0,6	0,3	-0,5	0,5	-0,6	-0,1	0,1	1,1	1,9
Offentligt forbrug	-2,4	1,3	0,3	0,0	0,0	0,1	0,4	0,7	1,3	0,8
Faste Bruttoinvesteringer	-0,4	-0,4	2,8	-2,2	1,0	1,2				
- Boligbyggeri	-4,7	0,8	1,5	4,8	-1,1	0,3	-8,0	-5,0	4,4	5,3
Lagerforøgelse	1,2	-0,6	-0,1	-0,3	0,5	-0,1	-0,3	0,2	0,3	0,2
Import	1,4	-1,6	4,5	-2	-0,4	-0,3	0,9	1,4	4,4	4,3
Eksport	0,6	0,1	2,9	0,8	-1,2	-0,2	0,4	1,0	1,8	2,8
Indenlandsk efterspørgsel i alt								0,6	1,8	2,2

Anm.: *Forventer pba. Dansk Økonomi efterår 2014 (dors)

Kilde: Danmarks Statistik og Dansk Økonomi efterår 2014 (dors)

Utilfredsstillende udvikling i byggecentrenes omsætning

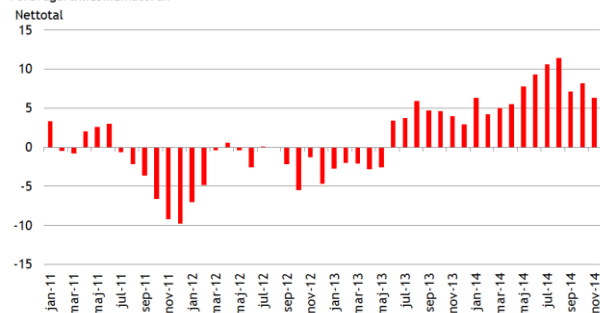
Der var et mindre fald i den samlede omsætning, på cirka 200 millioner, i forhold til 2. kvartal. I forhold til samme kvartal i 2013 er niveauet omtrent det samme. Udviklingen i omsætningen er utilfredsstillende i lyset af, at Boligjobordningen som udløber 1. januar, må forventes at have skabt en ekstraordinær aktivitet i byggeriet og dermed i byggecentrenes salg i dette kvartal. Aktivitet som ikke har vist sig som en stigning i den samlede omsætning i forhold til samme kvartal sidste år. Der må med andre ord have været et fald i den "almindelige" omsætning, som trækker helheden ned.

Udviklingen i byggecentrenes omsætning svarer meget godt overens med udviklingen i forbrugertilliden - altså danskernes forventninger til fremtiden, som var faldende i 3. kvartal. I november var nettotallet på 6,3. Tilsvarende var den ved udgangen af 2. kvartal, i august, på 11,4. Med andre ord betyder det, at danskerne mere eller mindre forventer, at deres situation i fremtiden vil være identisk med deres nuværende situation.

¹ Tallene for Sverige er endnu ikke tilgængelige, men i 2. kvartal var væksten på 0,7%

Forbrugernes forventninger til fremtiden

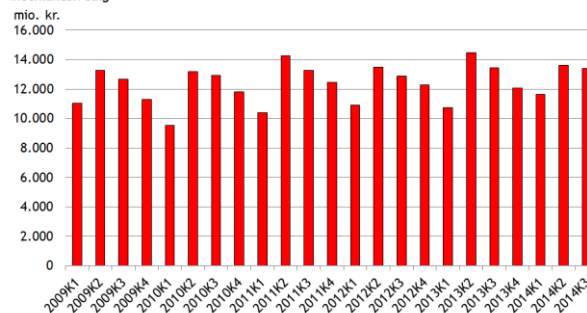
Forbrugertillidsindikatoren

Kilde: Danmarks Statistik, seneste observation december 2014

Indenlandsk salg i byggecentre

Indenlandsk salg

Anm.: Engrohandel med træ, trælast og byggematerialer samt Byggemarkeder og værktøjmagasiner
Kilde: Danmarks Statistik december 2014

Inflation og rente

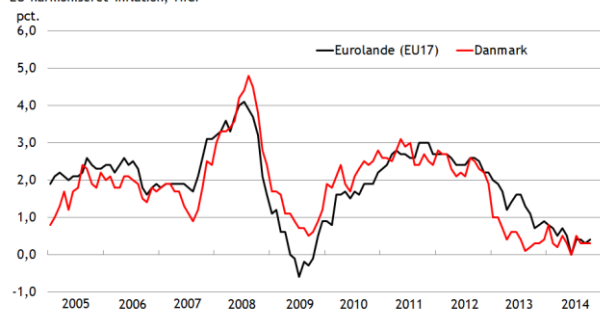
Som tidligere skrevet kniber det fortsat med at skabe vækst i Europa. Derfor er inflationen i Danmark og euro-området også fortsat historisk lav. Den var i oktober på henholdsvis 0,3% og 0,4% i Danmark og euro-landene (EU17). Det er det laveste niveau i 2014, hvor den gradvist er faldet fra 0,8% i januar².

Renten

Både den korte og lange rente er fortsat utrolig lave. Således er den korte rente nede på 0,2%. Det er nogenlunde det samme niveau, som den har haft siden årsskiftet. Ligeledes er den lange rente historisk lav. Den er fortsat under de historiske 3%, på 2,64%. Samtidig har den Europæiske Centralbank gradvist nedsat den korte Euro-rente, så den nu er på et historisk lavt niveau og ligger på 0,12%.

Udviklingen i inflationen

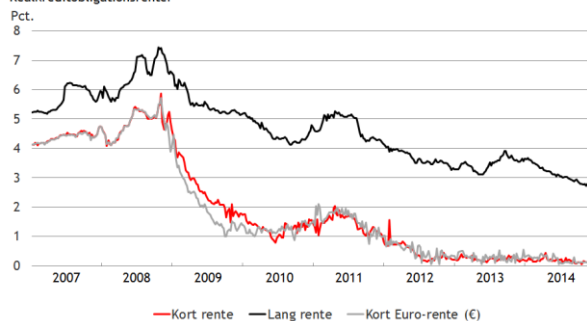
EU-harmoniseret inflation, HICP

Kilde: Eurostat. Seneste observation december 2014

Renteniveauet

Realkreditobligationsrenter

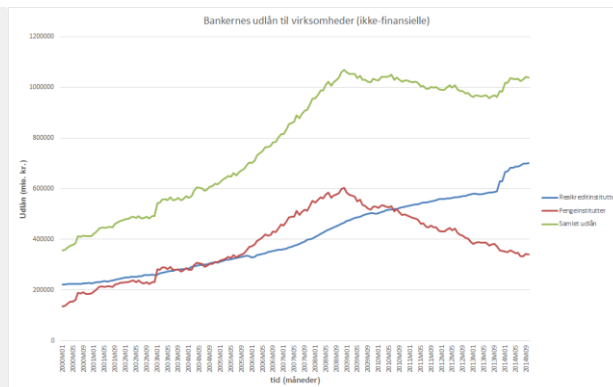
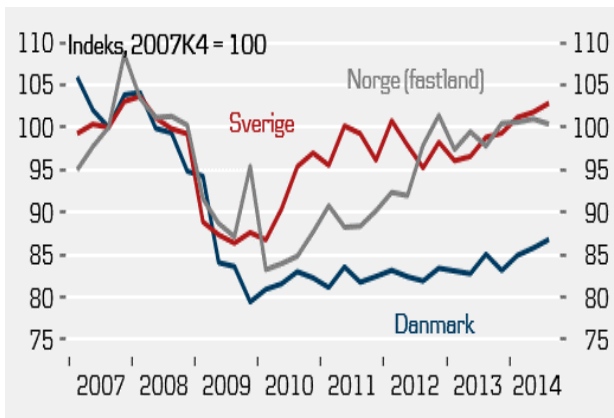
Kilde: Realkreditrådet. Seneste observation uge 48 2014

Virksomhederne låner ikke penge til investeringer

På trods af at renten er så lav, forplanter det sig ikke til øget udlån til virksomheder. Således har det samlede udlån til virksomheder fortsat været på det samme niveau som for 2010. Og tendensen er fortsat, at det er realkreditinstitutterne, der står for en stadig større del af det samlede udlån. Dette kan tolkes, som om der stadig kun lånes ud til de allermest sikre projekter eller projekter, hvor der kan stilles en betragtelig sikkerhed.

En væsentlig forklaring på dette fænomen er, at danske virksomheder fortsat er henholdende med at låne til investeringer. Vi viste således i Øjeblikbilledet for 2. kvartal, hvordan danske virksomheders investeringsniveau ligger væsentligt under niveauet for vores nordiske naboer. Billedet er det samme i 3. kvartal. Således ligger både Sverige og Norge på omkring indeks 100 i forhold til niveauet for 2007. Danmark til gengæld er på indeks 87, om end tendensen ser ud til at Danmark haler ind på de to lande.

² http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-14112014-AP/EN/2-14112014-AP-EN.PDF

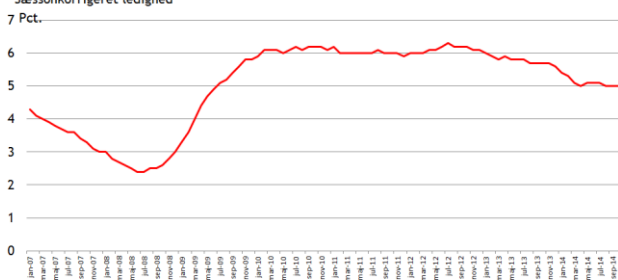
Ledighed

Ledigheden er faldet ganske lidt fra 5,1% i 2. kvartal til at ligge relativt stabilt på 5% i 3. kvartal. Det er cirka et halvt procentpoint under niveauet for 2013, hvor ledigheden gradvist faldt fra 6% til 5,6% i løbet af årets 12 måneder.

Positiv udvikling i byggebeskæftigelsen

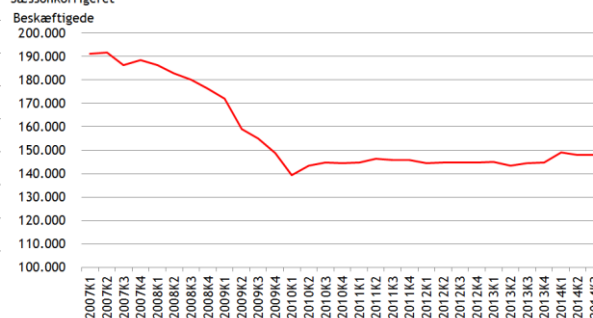
Beskæftigelsen i byggeriet går i den rigtige retning. Beskæftigelsen i 3. kvartal var således på 147.843. Selvom det er et lille fald i forhold til 2. kvartal, er der tale om en stigning på næsten 3.500 beskæftigede i forhold til samme periode sidste år. Det ekstra positive er dog, at der er en lille stigning i beskæftigelsen blandt håndværkere (murere, tømrere, malere og VVS-installatører). Her er beskæftigelsen steget med 3000 siden 3. kvartal 2013. Det er dog vigtigt at bemærke, at vi kommer fra et meget lavt niveau. I 1. kvartal 2000 var der 18.000 flere ansatte end i nuværende kvartal.

Ledighed i Danmark
Sæsonkorrigeret ledighed

Kilde: Danmarks Statistik, seneste observation december 2014

Byggebeskæftigelsen
Sæsonkorrigeret

Kilde: Danmarks Statistik december 2014

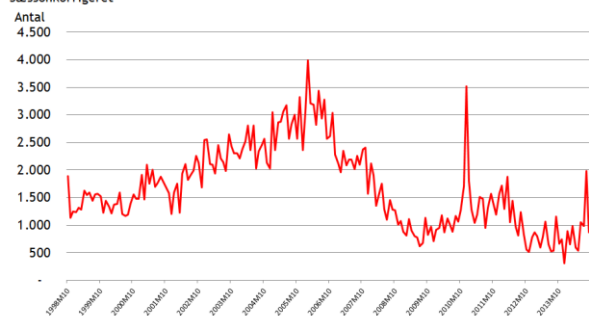
Markant stigning i mængden af nybyggeri

Der har været en markant stigning i antallet af påbegyndt byggeri, på lidt mere end 1500 påbegyndte byggerier, i 3. kvartal i forhold til de foregående kvartaler, hvor niveauet lå rimelig stabilt på cirka 2200. Niveauet ligger også væsentligt over samme kvartal i 2013, hvor der blev påbegyndt 2200 nye byggerier.

Færre konkurser i byggeriet

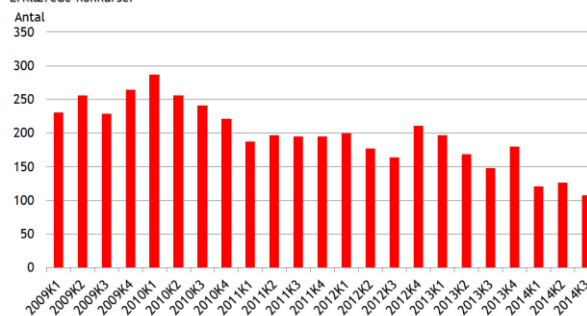
Der ser efterhånden ud til at være ryddet op i branchen. Således var der i 3. kvartal kun 108 konkurser mod 126 i sidste kvartal. Samtidig er det næsten 40 færre konkurser end 3. kvartal sidste år. Endelig ser niveauet for hele 2014 ud til at ligge markant lavere end 2013.

Påbegyndt boligbyggeri
Sæsonkorrigeret

Kilde: Danmarks Statistik. Seneste observation december 2014

Konkurser i bygge og anlæg
Erklærede konkurser

Kilde: Danmarks Statistik og DB beregninger december 2014

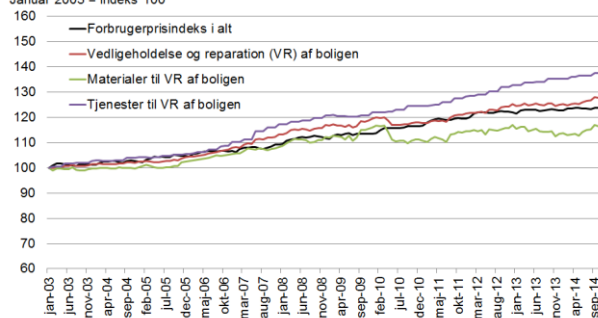
Uændret niveau i forbrugerpriser

Både de generelle forbrugerpriser og priserne inden for byggeriet specifikt holder samme niveau som i de foregående måneder på henholdsvis indeks 130,9 og 146,3. Et niveau, det har ligget stabilt på siden starten af 2013. For begge gælder det, at det er en anelse over niveauet for årene før 2013.

Indekset for byggeomkostninger viser, at priserne på materialer er steget ganske lidt fra indeks 128,6 til indeks 129,7. Men niveauet er stadig markant under niveauet for arbejdsomkostninger, som ligger på indeks 142,4, hvor det også lå i 2. kvartal efter en stigning fra indeks 139 i 1. kvartal. Det er med andre ord stadig omkostningerne til arbejdsløn, der driver udgifter til byggeri. Dette afspejler fint vores oplevelse af, at byggecentre kæmper en hård priskamp for at sikre ordrer.

Forbrugerpriser til boligen

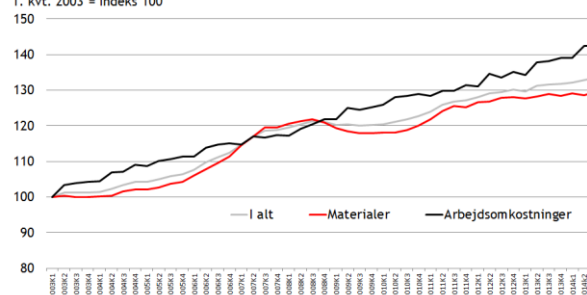
Januar 2003 = indeks 100

Kilde: Danmarks Statistik, seneste observation december 2014

Byggeomkostninger til boliger

1. kvrt. 2003 = Indeks 100

Kilde: Danmarks Statistik, seneste observation 3. kvartal 2014

Byggeriet ser stadig dystert på fremtiden

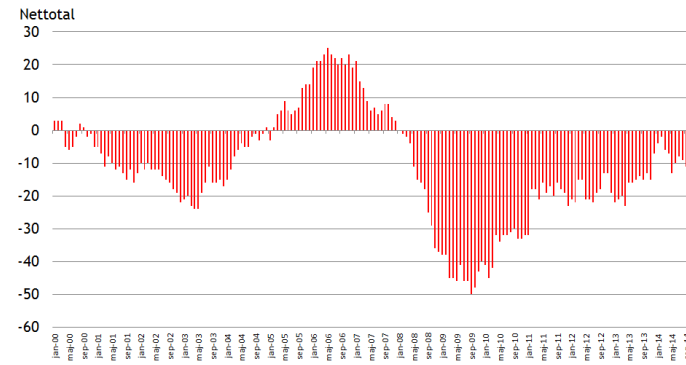
Selvom der både har været en stigning i antallet af påbegyndte byggerier og et tilsvarende markant fald i antallet af konkurser, er branchen stadig bekymret for fremtiden. Danmarks Statistiks sammensatte konjunkturindikator, der beskriver branchens forventning til fremtiden, er således gradvist blevet forværret i løbet af 3. kvartal. Fra -9 til -11. Det betyder med andre ord, at samlet set ser en stadig større del af branchen (målt på virksomhedernes beskæftigelse) mere negativt på fremtiden end de gjorde i 2. kvartal.

Det er primært forventningerne til den fremtidige ordrebeholdning, der trækker niveauet ned. Nettotallet for forventningerne til den fremtidige ordrebeholdning er således faldet fra -13 i juli til -23 i september. Den stigende negativitet blandt branchens virksomheder i 3. kvartal ser vi også i de foregående år. Dog aldrig i samme omfang.

Det må formodes, at det er erkendelsen af, at opgaverne fra stormene i slutningen af 2013 er udført, samt udsigten til at starte 2015 uden en Boligjobordning, der driver pessimismen.

Byggeriets konjunkturbarometer

Sæsonkorrigeret

Kilde: Danmarks Statistik. Seneste observation december 2014

Politiske anbefalinger

På baggrund af ovenstående tal for udviklingen i dansk økonomi generelt og byggeriet i særdeleshed anbefaler Danske Byggecenter, at regeringen benytter den resterende tid indtil Folketingsvalget i slutningen af 2015 til væksthæmrende initiativer. Finansloven, som Regeringen og Enhedslisten blev enige om, kan ikke selvstændigt skabe den efterspørgsel i det private forbrug, der åbenlyst er brug for, hvis der skal ske nogen form for positiv økonomisk udvikling.

Boligjobordningen bør videreføres

Som det efterhånden er almindelig kendt, udløber Boligjobordningen pr. 1. januar 2015. Dansk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti og Venstre har dog fremlagt et beslutningsforslag til regeringen om at lade Boligjobordningen indgå i Finansloven for 2015 alligevel. Forslaget er i første omgang blevet henlagt til skatteudvalget til behandling. Det vil klæde Folketinget at stemme det igennem, når det kommer så langt.

Hos Danske Byggecentre er vi af den klare overbevisning, at ordningen bør videreføres. Alternativt bør regeringen se på alternative modeller, der kan stimulere forbruget i byggeriet, eventuelt med fokus på energirenovering, hvormed man intensiverer den betragtelige effekt Boligjobordningen har haft på danskernes lyst til at investere i energirenovering.

En anden årsag til at vi gerne ser at regeringen genopfinder en ordening, der svarer til Boligjobordningen, er at beskæftigelsen blandt håndværkere i små- og mellemstore virksomheder, på trods af en lille stigning i 3. kvartal, stadig ligger langt under et acceptabelt niveau. Og eftersom regeringens store anlægsprojekter ikke tilgodeser denne målgruppe, er det nødvendigt at se herpå. Også af hensyn til yderområderne hvor en positiv udvikling er helt afhængig af privates forbrug.

Mere fokus på at skabe et stabilt erhvervsklima

Som vi kan læse af tallene for bankernes udlån, er virksomhedernes investeringslyst stadig begrænset på trods af, at virksomheder praktisk talt kan låne pengene gratis. Det er i sagens natur problematisk, da det er investeringerne, der skal drive væksten. Vi forventer, at den manglende lyst kan tilskrives usikkerhed om den fremtidige omsætning og indtjening. Dette underbygges eksempelvis af den negative konjunkturindikator for byggeriet.

Regeringen har taget nogle indledende skridt i den rigtige retning med lanceringen af sin byggepolitiske strategi, som i hvert fald anviser en vej for at gøre det nemmere og mindre bureaukratisk at investere i byggeprojekter. Men vi har brug for, at der hurtigt sker en realisering af initiativerne, så vi hurtigst muligt kan få gang i investeringer og dermed væksten.